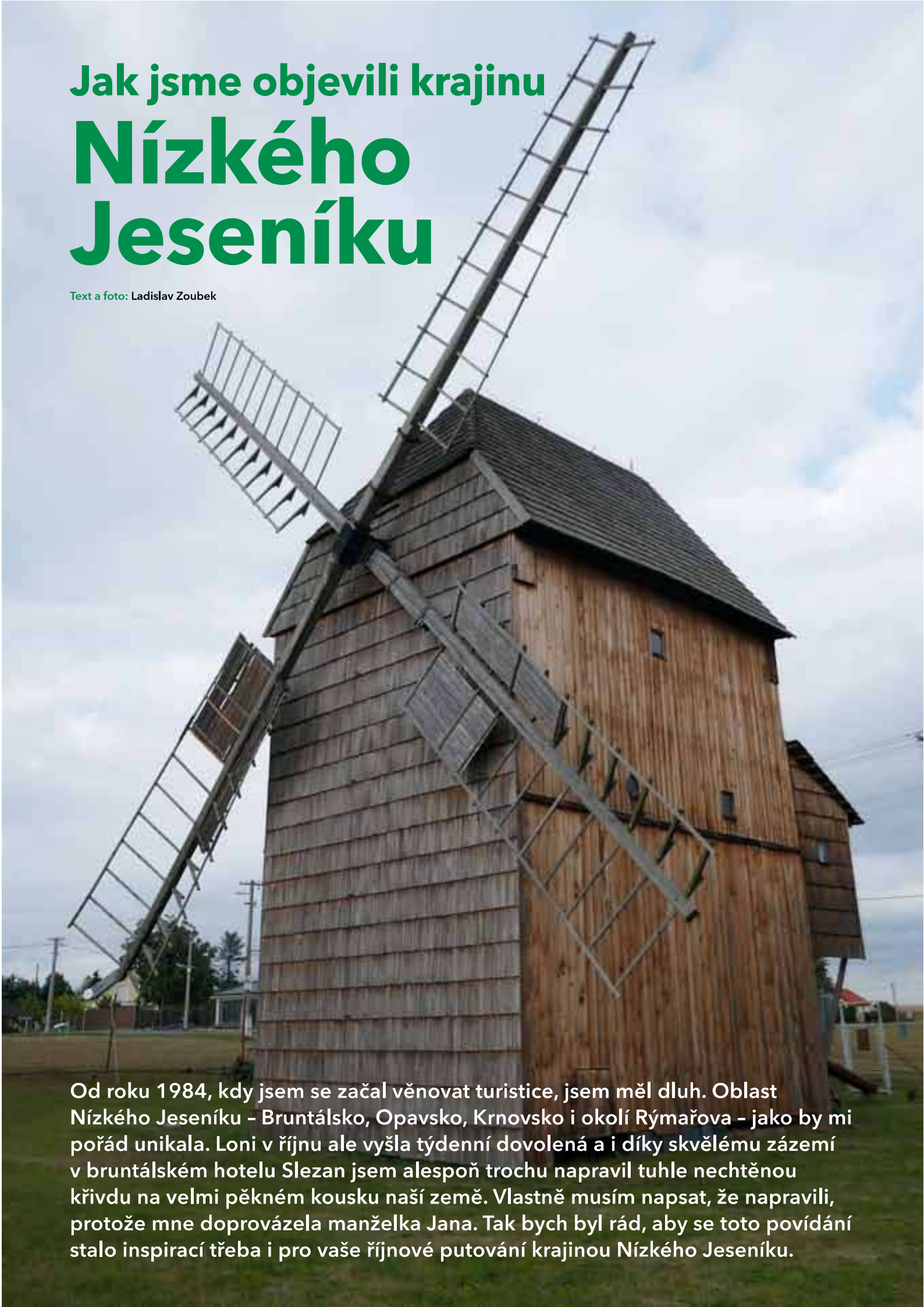

Jak jsme objevili krajinu Nízkého Jeseníku

Text a foto: Ladislav Zoubek

Od roku 1984, kdy jsem se začal věnovat turistice, jsem měl dluh. Oblast Nízkého Jeseníku - Bruntálsko, Opavsko, Krnovsko i okolí Rýmařova - jako by mi pořád unikala. Loni v říjnu ale vyšla týdenní dovolená a i díky skvělému zázemí v bruntálském hotelu Slezan jsem alespoň trochu napravil tuhle nechtěnou křivdu na velmi pěkném kousku naší země. Vlastně musím napsat, že napravili, protože mne doprovázela manželka Jana. Tak bych byl rád, aby se toto povídání stalo inspirací třeba i pro vaše říjnové putování krajinou Nízkého Jeseníku.

Nejdřív jsme si samozřejmě „zmapovali“ Bruntál. Klasicky od „Íčka“, kde jsme byli úplně u vytržení z profesionálního přístupu pracovníků infocentra, jinými slovy z tipů na zajímavá místa nám šla hlava kolem. Nezbytné přípravy výletů do okolí a závěrečné hodnocení dne pak probíhaly v příjemném prostředí místního pivovaru Hasič a v cukrárně u náměstí, kam jsme se vraceli i další dny.

s rozhlednou Hanse Kudlicha. Ty ještě uvidíme zblízka v další dny. Teď ale ještě pohled ve směru jihovýchod a jihozápad. Z nekoněčné řady řopíků vidíme jen pár, ale vynahradíme si to prohlídkou pěchotního srubu nad Milostovicemi, asi 4 km vzdušnou čarou na východ. Vlastně tu stojí tři, ale jen ten s označením OP-S 25 „U Trigonometru“ je zpřístupněn jako muzeum. Jako jediný z trojice byl partou nadšenců dostavěn a vybaven palebnou i další technikou podle původních plánů. Klub vojenské historie Opava zde odvedl kus poctivé stavební i detektivní práce, když po Evropě podle plánů a výrobních čísel dohledali pevnostní kanony i kulometry. Prohlídku doporučuji. Dobrovolníci, kteří se o zpřístupnění srubu zasloužili, jsou opravdu fandové, a co nevědí, tak nepovědí.

Pohled z betonové Šibenice

Jedno z prvních míst, které jsem chtěl vidět, bylo samozřejmě opevnění u Opavy s rozhlednou Šibenice obce Stěbořice. Ne že by Jana z tohoto cíle byla nadšená, ale znáte to – když se to řádně zdůvodní... Nakonec musela uznat, že je to opravdu pěkné místo, i když z této pevnosti zbyly jen plány a současná betonová stavba rozhledny je jen připomínkou toho, že v tomto místě měla stát výsuvná a otočná dělostřelecká věž s houfnicí o dostřelu kolem 11 km. Vzhledem k nízké nadmořské výšce okolí je z i výšky 375 m n. m. moc pěkný rozhled na všechny světové strany. Přehlédli jsme opravdu pěkný kus severní Moravy i polského příhraničí. Jihozápadním a západním směrem bylo vidět údolí Slezské Harty, ikonické

Uhlířský vrch

Je pozdě, a tak se vracíme do Bruntálu. V pivovaru Hasič v objektu bývalé požární zbrojnice, jak jinak než v ulici Požárníků (hasiči tohle slovo jako označení pro hasiče fakt nemají rádi, divím se, že to prošlo), jsme dostali zaslouženou večeři. Výborné pivo, skvělé jídlo. Pak ještě zákusek a kávička v „kočičí cukrárně“ u náměstí (začali jsme jí tak říkat pro její výzdobu) a hurá na kutě.

Druhý den ráno přšelo, ale my už věděli, co s tím. Pod střechou bruntálského zámku bude sucho. To není jen tak ledajaká stavba. Umístění na okraji tehdejšího města při hradbách totiž dalo objektu v době baroka trojúhelníkový půdorys, a to je v českých zemích mimořádnost. Impozantní arkády a dominující věž na nádvoří nám drží hlavy nahoře, obdivujeme dvoje sluneční hodiny. V zámku sídlí také muzeum a k památkám v péči Muzea v Bruntále patří také hrad Sovinec a objekt Kosárna v Karlovicích. Prohlídka zámku se ale nekonala, trefili jsme se

do zavíracího dne. Park kolem zámku není velký, ale je celoročně otevřený, a tak jsme alespoň prozkoumali sochařskou výzdobu a část původních středověkých hradeb s obrannou věží. Pro nudu v Bruntále ale není místo - vydáváme se na nedaleký Uhlířský vrch. Lipová alej z druhé poloviny 70. let 18. století na Uhlířském vrchu nad Bruntálem se pyšní titulem Alej roku 2022. Jako kočárová alej byla vysázena po dostavbě kostela Panny Marie Pomocné na Uhlířském vrchu. Je tu spousta vzrostlých starých

stromů a upoutá svým uspořádáním ve čtyřech řadách. V prvním roce 1. světové války místní věřící v aleji vybudovali křížovou cestu; tu dnes zdobí vyřezávaná zastavení z roku 2004 od místního řezbáře Františka Nedomlela. A obnova proběhla bez dotací – z darů místních věřících.

Po cestě nahoru z vyhlídky máme Bruntál jako na dlani a seznamujeme se s historií na zastaveních naučné stezky Na Uhlířském vrchu. Dovedla nás ke kostelu Panny Marie Pomocné na samém vrcholu. Vypráví se, že na Uhlířském vrchu nechal Augustin Osvald z Lichtenštejna jako poděkování za záchranu života při dobytí hradu Sovinec Švédy postavit roku 1655 dřevěnou kapličku. K roku 1758 se pak datuje výstavba zděného kostela. Ten to vůbec neměl jednoduché – vrch obsahuje hodně železa a ničivé blesky se kostelu rozhodně nevyhýbaly.

Až teď mi dochází, že stojíme na sopce staré skoro 2 miliony let. No to je něco! Sbíhám po jižním svahu dolů, do míst, kde se dříve těžily sopečné tufy. Čelní stěna budí respekt svou výškou i tím, že ještě pořád udrží kostel nahoře. Dnes má celý kopec status přírodní památky.

Ještě jeden pohled od kostela do mraků, kde by měl být hřeben Hrubého Jeseníku, a je čas se vrátit do města.

Arboretum Nový Dvůr

Následující den se vracíme na bruntálský zámek. Je jedinečný zachovalým vybavením. Není to jen baroko, expozice představují vybavení i pozdějších stylů. Mně

kromě honosných interiérů jako vždy upoutají kachlová kamna a křišťálové lustry. To je sbírka! Teď trochu změním téma a několik kilometrů před Opavou

navštívíme arboretum Nový Dvůr. Tahle místa máme oba rádi. Přes tři hodiny jsme mohli obdivovat sbírky dřevin z pěti světadílů, arboretum je vyhlášené i obrovskou sbírkou rodu Rododendron, jsou tu zástupci sekvojí, jinany, i prastarých borovic osinatých z Arizony, rostliny písčinych dun domovem na pobřeží Baltu a stovky dalších. Zaujal nás i poměrně nově zřízený sad místních odrůd ovocných stromů. To se jeden něčemu přiučí... Cestou zpět do Bruntálu stihneme ještě krátkou zastávku u větrného mlýna v Cholticích v katastru obce Litultovice. Je sice už zavřeno, ale i zvenku stojí tenhle otočný mlýn německého typu s největším mlýnským kolem v republice za zhlédnutí. Výlet končíme opět U Hasiče a v cukrárně, tomu se nedá odolat, že?

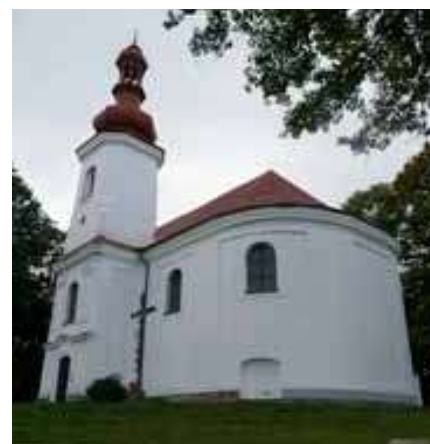
Kosárna a Anenský vrch

Další den se vydáváme do Karlovic. Místním lákadlem je památkově chráněný objekt bývalé Kosárny. To napovídá, že Karlovice a sousední obec Železná mají historii spojenou s těžbou železných rud a zpracováním železa. V objektu Kosárny se od první čtvrtiny 18. století vyráběly kosačky, dráty a další zemědělské nářadí. V objektu je dnes expozice věnovaná bydlení na venkově a lesnímu hospodářství, ale muzeum překvapí i moderními výstavami. Nezapomínáme na pohyb. Z Karlovic přejíždíme do obce Železná

a od hájovny pokračujeme pěšky k rozcestí Pod Zámeckou horou. Místopisný název napovídá cíl cesty - o 274 m výše položený vrchol Zámecké hory. Výškový rozdíl tu hraje roli, po červeně značeném místním okruhu je to jen 1,5 km cesty. Ale jako vždy to stálo za námahu. Kopec je zajímavý z geologického hlediska, turistu pod vrcholem odmění vyhlídkový altán (na mapě uveden jako rozhledna) a kousek za ním, na samém okraji skály, drobné zbytky patrně bergfritové věže zříceniny strážního hradu Fürstenwalde. Píše se o něm, že patrně už ve 13. století střežil město na soutoku Bílé, Střední a Černé Opavy. Jižně od Karlovic je u obce Andělská Hora krátká naučná stezka Anenský vrch s chráněnou alejí a křížovou cestou. Prošli jsme úsek od rozcestí Alej k Anenskému vrchu až na vrchol k poutnímu

kostelu sv. Anny. Vyplatí se jít ještě kousek nad kostel, při červené i žluté značené trase jsou vyhlídky, které stojí za zastavení. Z červené na Praděd a Divoký kámen, ze žluté dolů na Andělskou Horu a krajinu směrem k Bruntálu. Naučná stezka seznamuje s historií Andělskohorského rudného revíru. I tady na tom malém kousku země si každý najde to své.

inz
MMMaso
1/1

Krásné Česko

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Ráj turistických známek

Ráno si dopřejeme vydatnou hotelovou snídani a po ní se vydáváme nejprve k Rešovským vodopádům a pak do Rýmařova. Auto necháme na parkovišti v Rešově a dál po červené jdeme pěšky. Pozor: 1 km klesání k Fialovu mlýnu má převýšení 148 m. Od Fialova mlýna z poloviny 18. století a podél říčky Huntavy až k vodopádům je už cesta příjemná. Vody je dost, hlavní vodopád dostal pověsti jednoho z nejvyšších u nás a člověku se ani nechtělo odejít. Stejnou trasou zpět k autu, cestou do Rýmařova jsme ještě na žluté značce do Janovic objevili Čertův kámen (také Kamenná sfinga). Skála ze dvou bloků položených na sobě opravdu z určitého úhlu připomíná sfingu. Od kamene a z polní cesty vedoucí zpět k silnici je pěkný výhled jižním směrem k Hornímu Městu. Míříme do Rýmařova na něco dobrého a do Návštěvnického centra turistických známek.

Obojí jsme našli v jedné budově původně Nižšího reálného gymnázia z roku 1874. V muzeu se jednomu zatočí hlava – bez seznamu čísel najít všechna navštívená místa mezi tisícovkami turistických známek bylo takřka nemožné. Tak jsme se jen kochali a spokojil jsem se s kontrolou těch, které jsem sám zařizoval pro některá místa na Sokolovsku. Cestou k autu jsme se ještě zastavili u rýmařovské radnice a v infocentru, i další památky na náměstí by asi zasloužily více pozornosti, ale dny jsou v říjnu krátké, a tak Rýmařov opouštíme.

Břidlice a čedič

Ještě máme před sebou tři dny pobytu. Pro první z nich jsme si vybrali meandry řeky Moravice od zříceniny hradu Vikštejn směrem k vodní nádrži Kružberk. Hrad Vikštejn, jehož počátky jsou uváděny do 14. století, musel být opravdu velké správní sídlo a až do třicetileté války tu bylo určitě poměrně rušno. Ještě během třicetileté války hrad zpevnil opevnění, ale když byl v roce 1648 v obavách o obsazení švédským vojskem hrad částečně pobořen, postupně ztratil na významu a během 18. století už se uvádí jako nevyužívaný. Dnes je to jedna z největších hradních památek nejen v Moravskoslezském kraji. Od hradu sjíždíme do obce Podhradí. Prochází tudy červená mezinárodní turistická trasa E3, moravskoslezská větev Svatojakubské cesty a Stezka Českem. Z obce se dá dojet až k autokempu Podhradí a vynechat tak nezáživnou část asfaltové cesty. Ještě asi kilometr jdeme společně k lávce s uzamčenými vratky. Ta slouží pouze vlastníkům chat na druhém břehu. Měníme tedy původní plán přejít lávku a po zelené se vrátit k autu. Jana

se vrací pro auto a já pokračuju proti proudu řeky kolem obce Zálužné do Jánských Koupelí, kde se sejdeme. Ukázalo se to jako prozíravé, další tři kilometry ve svahu nad řekou jsou moc pěkné, ale často velmi špatně schůdné. Tím pádem pouze pro moje zdravější kolena (i na Mapy.cz je úsek označen jako obtížně schůdný). Nad jedním z ohybů Moravice míjím dva staré břidlicové doly. Tady ve svahu nad řekou s tak špatným přístupem musela být práce dost vyčerpávající. Těžbou břidlice, většinou pro kamenickou výrobu, je tu poznamenáno celé okolí. V Zálužném jsem se napojil na NS Břidlicová stezka. Míjím informační panel k Novotěchanovickému -

Rotterovu mlýnu (dnes rekreační zařízení) a pomník místního rodáka a průmyslníka Carla Weissshuhna. Na okraji obce je možné podívat se k dalšímu břidlicovému dolu, nad obcí pak hledám vodopády v Zálužném, ale koryto potoka je úplně suché. Zajímavé i meditační místo uprostřed lesů je pak u původně barokní kaple 14 svatých Pomocníků. Cestou do Jánských Koupelí procházím ještě přes vyhlídku nad obcí a červená značka mě přivede až do centra bývalých lázní. Na zdevastované, kdysi výstavní budovy lázní je smutný pohled. Srovnávám se stavem Mattoniho Lázní Kyselka u nás doma - rozsah devastace tady by snad byl srovnatelný jen s tím, kdyby všichni před sto lety opustili Mariánské Lázně, či s gruzínskými lázněmi Tskaltubo. Dole u řeky už čeká Jana s autem, těším se, že cestou do Bruntálu uvidíme ještě Venušinu sopku. Nejdřív zastavujeme u přírodní památky Lávový proud u Meziny, kde zůstalo těžbou čediče odkryté čelo lávového proudu z Venušiny sopky. Kocháme se sloupcovou a kulovou odlučností čediče i mohutností stěny samotné, na které je krásně vidět dvě vrstvy proudu, uložené s časovým odstupem. Krásná stránka z učebnice geologie. Chci ale vidět i druhý konec, odkud lávový proud vytékal, a není to daleko. K vrcholu vede NS Po Vulkánech, dalo by se jít i přímo po loukách, které dnes zakrývají lávový proud. My to objeli autem a od rozcestí Pod Venušinou sopkou došli po modré na vrchol. Nechybí tu informační panel a na SV úpatí ve směru lávového proudu je tufový svah otevřený malým lomem. Podle zbarvení je v přetavených horninách spousta železa, za bouřky bych sem asi dobrovolně nešel. Ještě využíváme možnosti rozhledu do okolí a vracíme se na základnu v hotelu Slezan.

Po stopách Hanse Kudlicha a dále

Další den se konečně dostáváme k tomu hlavnímu, co bylo (alespoň pro mě) největší motivací pro výlet do krajiny Nízkého Jeseníku: prastaré Úvalno u Krnova, rodiště Hanse Kudlicha, nazývaného osvoboditel sedláků, který je považován za iniciátora zrušení poddanského vztahu sedláků a vrchnosti. Celý ten příběh vídeňského revolučního období 1848 až do odchodu Hanse Kudlicha do exilu je až neuvěřitelný. Na vysvětlenou: Narazil jsem na něj, když jsem hledal informace o zajímavostech Doupovských hor, kde mu postavili jednu z rozhleden a památníků (bylo to u jedné z dnes zaniklých obcí v dnešním vojenském újezdu Hradiště). Dostal jsem se i na webové stránky Hanse Kudlicha a zjistil, že léta chodíme kolem

pamětní desky na rozhledně Diana v Karlových Varech – uhodli jste, ještě před 2. světovou válkou to byla rozhledna Hanse Kudlicha. Měl to být námět na samostatný článek, ale zjistil jsem, že o Hansu Kudlichovi už je všechno vybadáno a napsáno. V Kudlichově rodném Úvalně jsem se sešel s panem starostou a dostal od něj knihu, kterou vydala v roce 2012 Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě: Hans Kudlich 1823–1917, cesta života a mýtů. Číst zdlouhavé popisy jednání zemského a říšského parlamentu i osudy studentstva v revoluční a porevoluční Vídni chce výdrž, ale stojí to za to. Opěvovaný Hans Kudlich mi z toho ale vyšel jako člověk, který by rozhodně nepřipustil vznik samostatné slovanky laděné Československé

republiky. Své místo v dějinách Čech, Moravy a Slezska přesto má a kromě svobodného pohybu nám po něm zůstaly tak krásné turistické cíle, jako je např. rozhledna Hanse Kudlicha nad Úvalnem nebo dnešní Diana v Karlových Varech. V Úvalně ještě donedávna bývalo muzeum v jeho rodném domě, ale dům je dnes v soukromém vlastnictví a nepřístupný. Doporučuji ale navštívit starou úvalenskou rychtu, kde je dnes Retro muzeum se zrcadlovým bludištěm a jakési kulturní zařízení obce, volně dostupné všem obyvatelům, kteří se rozhodnou pro ostatní uspořádat zajímavou akci. Naproti přes ulici je další muzeum v bývalé faře. Infocentrum najdete v budově bývalé železniční stanice a zrekonstruovaném služebním vagonu. Obec z nádražíčka udělala moc pěkné místo s názvem KAF – ÍČKO. Kromě informací a propagačních materiálů si tu můžete přát i výbornou kávu a zákusek. Z dalších zajímavostí Úvalna stojí za zmínku ještě přírodní biotopová plovárna pod rozhlednou a kostel sv. Mikuláše.

Směr Krnov

Z Úvalna od rozhledny vychází NS Cvilín. Spolu se zelenou turistickou značkou prochází kolem zříceniny hradu Cvilín (také Šelenburg) a dovede vás až do obce Hradisko s areálem poutního kostela Povýšení sv. Kříže a Panny Marie Sedmibolestné, přilehlé křížové cestě a rozhledně Cvilín.

Kostel je po náročné rekonstrukci v plné kráse, těžko bych ho popisoval. Tak alespoň jednu perličku, o které se mimo zdejší region moc neví: Je to příběh o letecké pumě, která ke konci druhé světové války proletěla střechou kostela až do prostor krypty, ale nevybuchla. Zázrak, díky kterému i dnes můžeme obdivovat tohle nádherné baroko.

Z rozhledny Cvilín je kruhový výhled na pěkný kus severní Moravy a samozřejmě město Krnov pod ní. Před návštěvou Krnova se ještě vracíme do sedla pod Šelenburgem a po zelené si dáme výšlap na zříceninu. Kdysi poměrně

velký hrad chránil obchodní cestu podél Opavy do Krnova, dnes je odsud moc pěkný výhled do kraje a kdo obdivuje stavitelské umění středověku, přijde si také na své. V Krnově ještě stihneme výstup na věž kostela sv. Martina a nahlédnout na nádvoří zámku, prohlédnout si zvenčí secesní krásu budovy spořitelny a sousedících budov dnešního městského úřadu. Památek a zajímavostí je tu ještě hodně, ale na víc už není čas. Je pozdě odpoledne, všude už zavřeno a nenašli jsme kde se najíst. Vracíme se tedy do našeho, teď už oblíbeného pivovaru Hasič v Bruntále.

Zámecké zastavení na závěr

Poslední den pobytu navštívíme zámek Hradec nad Moravicí, který jsme dosud znali jen z obrázků a obrazovek. Z parkoviště u hlavní silnice jsme strmým svahem vyfuněli na náměstí před zámkem (staří Slované věděli, kde si postavit hradiště). Cesta vyústila u kostela sv. Petra a Pavla, rázem jsme se ocitli v městské památkové zóně a v historickém centru města. Odtud už jen kousek k tzv. Červenému zámku (původně hospodářské budovy) s jeho doslova pohádkovou branou do zámeckého parku se stavbou tzv. Bílého zámku. Původní gotický hrad z doby Přemysla Otakara II. prošel stavebními úpravami a přestavbami v renesanci a baroku, poslední úpravy mu daly empírový kabát. Po prohlídce obdivujeme Bílou věž, která sama o sobě vypadá jako zámek, dříve ale měla plnit funkci vodárny. Nenecháme si ujít procházku zámeckou oborou k vyhlídce Petra Bezruče, odkud máme celý Hradec nad Moravicí jako na dlani. Cestou zpět nevynecháme zastávku u Medvědí

skály, pamětní desku Ference Liszta a Beethovenův pomník. Sejdeme až dolů k řece Moravici. V mapě vidíme další zajímavé cíle, ale čeká nás přejezd do Luhačovic a je nejvyšší čas vydat se na cestu domů. Stejně jako s Krnovem, ani s Hradcem nad Moravicí a jeho okolím se však určitě nechceme loučit navždy.

i Info

Mapa KČT č. 52 - Zábřežsko, 56 - Nížký Jeseník, 58 - Bruntálsko, Krnovsko a Osoblažsko a 59 - Opavsko

Autem: Z Bruntálu je nejdále do Hradce nad Moravicí, 47 km, dále do Krnova 30 km, do Úvalna 30 km, do Železné u Vrba pod Pradědem 26 km, do Rešova u Rýmařova 27 km, arboretum Nový Dvůr 29 km, Štěbořice asi 32 km. Ostatní cíle jsou ještě blíže. **Pěší výlety:** Nejdělsí pěší cesta v údolí Moravice měla 9 km (<https://mapy.cz/s/puzavuhaje>), z Úvalna přes zříceninu hradu Šelenburg k rozhledně Cvilín je trasa dlouhá 7 km, ale lze nechat auto v sedle mezi oběma kopci (V Zálesí) a rozdělit si tak tento úsek na dva. K ostatním cílům nám většinou od auta stačily dva tři kilometry tam a zpět nebo i méně.

Cykloturistika: Většina z cílů je dostupná i na kole. Jen výlet údolím Moravice od kempu Podhradí (pod Vikštejnem) do Jánských Koupelí je pouze pro pěší. **Veřejná doprava:** Větší železniční uzel je v Opavě se spojením do Bruntálu, Krnova, Hradce nad Moravicí, Vrba pod Pradědem a do Rýmařova. Autobusové linky s odjezdem z Bruntálu jsou použitelné jen do větších sídel (Krnov, Opava).

Tip pro rodiče s dětmi: Pro menší děti není vhodný výlet do údolí Moravice v úseku od kempu Podhradí (pod Vikštejnem) do Jánských Koupelí, cesta ve svahu je hodně krkolomná a vyžaduje pozornost při chůzi i trochu větší fyzickou kondici. V mapě je označena trasa vykičnický jako špatně schůdné úseky.